

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening**
DGRO
Directie Ruimtelijk Beleid

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2025-0000560150

Bijlage(n)
5

Datum 26 september 2025
Betreft Publicatie Ontwerp-Nota Ruimte

Hierbij bied ik uw Kamer, mede namens de bewindspersonen van IenW, EZ, KGG, VWS, LVVN, Def en OCW, de Ontwerp-Nota Ruimte aan. Daarnaast bied ik u de onder de Omgevingswet verplichte planMER en passende beoordeling aan. Tevens is ook een participatieverslag toegevoegd.

De ruimtelijke opgaven waarvoor we richting 2050 staan zijn groot en veelvormig. De Nota Ruimte komt geen moment te vroeg. Nederland moet aan de slag om alle ruimtelijke opgaven op tijd te kunnen aanpakken. Door vooruit te kijken en nu structurerende keuzes te maken voorkomen we dat we problemen afschuiven naar elders of toekomstige generaties. De samenleving en andere overheden kijken daarvoor nadrukkelijk ook naar het Rijk.

De Nota Ruimte is de integrale visie op de ruimtelijke ordening van Nederland, met als planhorizon 2050 en een doorkijk naar 2100. Ik stuur dit stuk vandaag aan uw Kamer namens alle bewindslieden in het ruimtelijk domein. We zijn ons allemaal bewust van de urgentie en van de noodzaak om keuzes te maken. Niet ieder voor zich, maar samen en in samenhang. Sinds de publicatie van de Ruimtelijke Ordeningsbrief¹ heeft het Rijk stapsgewijs gewerkt aan het hernemen van regie in de ruimtelijke ordening. Mijn voorganger publiceerde in 2023 de Contourennotitie² en een jaar later het Voorontwerp van de Nota Ruimte³. Nu is hier de lang verwachte Ontwerp-Nota Ruimte. Het afgelopen jaar hebben we met de betrokken departementen, andere overheden en in gesprek met de samenleving de lijnen uit de eerdere stukken verder uitgewerkt, aangescherpt en soms nieuwe accenten of andere richtingen gekozen. Daarvoor boden diverse nationale programma's en het programma NOVEX bouwstenen. Dit alles heeft een plek gekregen in deze Ontwerp-Nota Ruimte.

Koers en keuzes Ontwerp-Nota Ruimte

Om de grote ruimtelijke opgaven aan te kunnen, hanteren we het motto 'elke regio' telt. We doen dat letterlijk, omdat aan het oppakken van alle opgaven in de fysieke leefomgeving elke regio moet bijdragen. We doen dat ook figuurlijk, omdat we daarmee tegelijk perspectief bieden aan elke regio. Om Nederland als geheel sterker te maken moeten we voortbouwen op onze bestaande kracht en kwaliteit en lokaal kansen grijpen. De Nota Ruimte wil recht doen aan de onderscheidende kracht van de verschillende delen van Nederland. Zodat elke regio een passende

¹ Kamerstuk 34682-92

² Kamerstuk 29435-264

³ Kamerstuk 29435-267

rol heeft in het functioneren van ons land en ze elkaar aanvullen. Dat betekent sterk houden wat sterk is en sterker maken wat sterk moet zijn. Dat lukt alleen als we samen aan de slag gaan, met de samenleving en met medeoverheden.

**Ministerie van
Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening**
DGRO
Directie Ruimtelijk Beleid

Nationale regie op de ruimtelijke ordening werkt als deze regie aansluit bij autonome ontwikkelingen en tegemoetkomt aan de behoeften vanuit de samenleving. Tegelijk moeten we eerlijk zijn over de relatief beperkte ruimte die in ons land beschikbaar is voor individuele behoeften. In het spanningsveld tussen individuele behoeften, inzet door de overheid en de mogelijkheden en beperkingen van het ruimtelijk systeem willen we goede keuzes maken: tegemoetkomen aan de ruimtevraag vanuit de samenleving en tegelijk de schaarse ruimte eerlijk verdelen en toekomstbestendig aansluiten bij beschikbaarheid van energie en water en bij het natuurlijk systeem van water, bodem en ecologie.

Onze referentie
2025-0000560150

In de Ontwerp-Nota Ruimte gaat het kabinet in op alle aspecten van de fysieke leefomgeving. We schikken de veelheid aan sectorale onderwerpen onder vier integrale thema's: *Wonen, werken en bereikbaarheid, Economie en energie, Landbouw en natuur* en *Water en bodem*. Alle vier de thema's zijn even relevant. Ze hangen ook weer met elkaar samen, zodat ze gecombineerd richting geven aan de ontwikkeling van ons land. Zonder uitpuittend te zijn, doen we dat onder andere met het aanwijzen van nationale en regionale grootschalige woningbouwlocaties in heel Nederland voor in totaal een miljoen nieuwe huizen tot 2035. Met economisch sterke regio's met voldoende ruimte voor economische ontwikkeling en een infrastructuur voor energie, verkeer en vervoer die meegroeit met de bevolking en economie. Met het verduurzamen, beschermen en versterken van de energie-intensieve industrieclusters die van groot belang zijn voor onze strategische autonomie. Met voldoende ruimte voor defensie. Met het zorgvuldig omgaan met landbouwgrond en een sterke toekomstbestendige landbouw die past bij veranderende condities van water en bodem. Met het slim plannen van vraag en aanbod op het elektriciteitsnet om het hoofd te bieden aan netcongestie. Met verder herstel van de bestaande natuurgebieden en mogelijkheden voor natuurontwikkeling waarbij maximaal wordt ingezet op een combinatie met andere ruimtelijke opgaven, zoals defensie of ruimte voor waterberging en de rivieren. En met aandacht voor regionale identiteit, cultureel erfgoed en een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit.

Vervolgstappen

Ik ga, op basis van deze Ontwerp-Nota Ruimte, graag in gesprek met uw Kamer over de voorgestelde keuzes en richtingen. Vanaf 6 oktober ligt de Ontwerp-Nota Ruimte daarnaast gedurende tien weken (tot en met 15 december) ter inzage. Dat betekent dat iedereen de komende maanden in de gelegenheid wordt gesteld om te reageren op de visie en ruimtelijke keuzes, door een zienswijze in te dienen. Ook ga ik de komende maanden actief het gesprek aan met de medeoverheden, met maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en met andere betrokkenen, en jongeren in het bijzonder.

Op basis van de uitkomsten van deze gesprekken en ingediende zienswijzen zal het kabinet toewerken naar de definitieve Nota Ruimte. Die zal het kabinet, inclusief een Uitvoeringsagenda, ook weer aan uw Kamer aanbieden.

De Nota Ruimte is, in de zin van de Omgevingswet, een nationale omgevingsvisie. Daarmee zal de definitieve Nota Ruimte de huidige geldende Nationale Omgevingsvisie (NOVI) uit 2020 vervangen.

**Ministerie van
Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening**
DGRO
Directie Ruimtelijk Beleid

Moties

Gedurende de afgelopen jaren zijn er door uw Kamer diverse moties aangenomen die zich richten op de Nota Ruimte. Ik heb al deze moties, zoals ze zijn aangenomen na mijn appreciatie, betrokken bij de totstandkoming. Met het publiceren van de Ontwerp-Nota Ruimte beschouw ik de door uw Kamer aangenomen moties⁴ gerelateerd aan de Nota Ruimte dan ook als afgedaan.

Onze referentie
2025-0000560150

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,

Mona Keijzer

⁴ Moties Tweede Kamer: 27625-707, 34682, nrs 166, 169, 170, 202, 215, 216, 220, 223, 226, 36600-XXII-44,
Moties Eerste Kamer: 35.925 XIV, K